

Pellek Sándor¹ – Pellek Dávid²

Az „Obama-doktrína” biztonságpolitikai és egészségpolitikai vetületei

The Obama Doctrine's Security and Health Policy Aspects

„A Lincoln ellen elkövetett merénylet óta ez az amerikai történelem legtragikusabb napja. Ennek a tragédiának a révén az amerikaiak talán ráeszmélnek szellemi szükségükre és a történetek eredményeképpen akár valamiféle hitbéli megújulás tanúi is lehetünk.”³

Billy Graham, evangélista

Absztrakt

A doktrína, a történelmi visszatekintés alapján nagyon fontos tényező az ország történetében, mert a mindenkori elnök a nagyközönség számára fogalmaz meg vezérelveket és ehhez katonai stratégiát is párosít, ezt úgy teszi, hogy más nemzetekkel ezt nem egyeztetni, az Amerikai Egyesült Államok részére szabad kezet biztosít döntéshozatalaiban. Obamával „mérhetetlen reményhullám” indult el, azt remélve, a nemzetközi közösség vezetése konstruktívvá válik. Obama retorikai képességei alkalmassá tették őt arra, hogy „reményt” és „változást” jelentsen a választóknak. Szónoklatait fejből tartotta, szabadon tudta interpretálni elképzeléseit, de az idő múlásával bebizonyosodott, hogy politikája csak retorikai szinten működik, sokszor nem igazolódtak a beígért lépések. A szerzők tudományos értekezésükben elsősorban az amerikai egészségpolitikai rendszer

¹ MH Egészségügyi Központ és Nemzeti Köszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, téma kiíró, e-mail: pelekdoktor@freemail.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7021-5144>

² Szent István Egyetem, egyetemi hallgató – Szent István University, student, e-mail: kispellek@freemail.hu, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9604-1728>

³ Nancy Gibbs – Michael Duffy: A lelkész és az elnökök – Billy Graham a Fehér Házban, Új Spirit Kiadó, Budapest, 2008.

bemutatására vállalkoztak, azonban érintik az amerikai elnökválasztási rendszer egyes részeit és a biztonságpolitikai környezet néhány elemét.

Kulcsszavak: elnök, választás, történelem, doktrína, egészségpolitika

Abstract

Doctrine is a very important factor in the history of the country based on historical retrospect, because the President formulates the guiding principles for the general public and combines a military strategy, which means that it does not agree with other nations, and gives the United States of America free hands. With Obama, "an immense hopes of hope" started, hoping that the leadership of the international community would become constructive. Obama's rhetorical abilities have enabled him to "hope" and "change" the voters. He could freely interpret his ideas from head to head, but with time it proved that his policy was only at the rhetorical level, the promised steps were often not taken. In addition to excellent speeches, foreign policy has lost its guiding principle. The authors, in their scientific dissertation, primarily focused on presenting the American health policy system, but they touch on some details of the US presidential election system and some elements of the security policy.

Keywords: president, election, history, doctrine, health policy

Az amerikai választások történelmi egyensúlya

Franklin D. Roosevelttől óta, Barack Obama, az Amerikai Egyesült Államok 44. elnökéig a megválasztott elnökök politikai hovatartozása rendkívül kiegyensúlyozott időszakot mutat. A demokraták és a republikánusok egyaránt 6 elnököt adtak, az egy, illetve két hivatali ciklust kitöltő elnökök aránya is hasonlóan harmonikus volt, szintén 6-6. E stabil történelmi időszakot követően, 2009-ben lépett hivatalába Barack Obama, a demokraták győztes jelöltje. Az őt megelőző amerikai elnökök hivatali ideje a következőképpen alakult; Jimmy Carter (1977–1981), George H. W. Bush (1989–1993), Bill Clinton (1993–2001), George W. Bush (2001–2009).⁴

Barack Hussein Obama rövid életrajza

Barack Hussein Obama a Hawaii állambeli Honolulu-ban született 1961-ben. Hawaiiin, majd pár évig Indonéziában nevelkedett, végül 1971-től Kansasban. Főiskolai tanulmányait Los Angelesben kezdte, majd New Yorkba költözött, ahol a Columbia Egyetemen szerzett politológus diplomát 1983-ban. Bő egy évig a Business International Corporation-nél dolgozott, majd ezt követően költözött Chicagóba, 1985-ben. 1991-ben

⁴ Az Amerikai Egyesült Államok elnökeinek listája, https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_Amerikai_Egyesült_Államok_elnökeinek_listája (Letöltve: 2019. 08. 26.)

magna cum laude minősítéssel szerzett jogi diplomát a Harvard Egyetemen. Ezt követően ismét visszatért Chicagóba, ahol emberi jogi ügyvédként dolgozott és alkotmányjogot tanított a Chicagói Egyetemen. A borszínén kívül nincs kapcsolata az afroamerikai kultúrával. „Obama nem osztotta és osztja az örökséget az amerikai fekete amerikaiak többségével, akik az ültetvényeken dolgozó rabszolgák leszármazottai.”⁵ Identitásának gyökerei a fekete közösség hagyományaiban vannak, de nem azok határozzák meg személyiségét.⁶ Nagyon képzett, intellektuális emberről van szó, akinek az intellektusa 99,5% fölött van. Visszafogott volt és művelt, ennek nem mindenki örült. Obama jól tudott beszélni, jó retorikai képességei voltak. A déli fekete egyházi retorika csúcspontján kezdte, másoknál ez volt a kommunikációs maximum, nála a kiindulópont. Politikusokhoz képest is nagyon jól beszélt, egyfajta reményt tudott árasztani magából.

First Black Elected to Head Harvard's Law Review

By FOX BUTTERFIELD
Special to The New York Times

BOSTON, Feb. 5 — The Harvard Law Review, generally considered the most prestigious in the country, elected the first black president in its 104-year history today. The job is considered the highest student position at Harvard Law School.

The new president of the Review is Barack Obama, a 28-year-old graduate of Columbia University who spent four years heading a community development program for poor blacks on Chicago's South Side before enrolling in law school. His late father, Barack Obama, was a finance minister in Kenya and his mother, Ann Dunham, is an American anthropologist now doing fieldwork in Indonesia. Mr. Obama was born in Hawaii.

"The fact that I've been elected shows a lot of progress," Mr. Obama said today in an interview. "It's encouraging."

"But it's important that stories like

overwhelm this individual student's achievement."

Mr. Obama was elected after a meeting of the review's 80 editors that convened Sunday and lasted until early this morning, a participant said.

Until the 1970's the editors were picked on the basis of grades, and the president of the Law Review was the student with the highest academic rank. Among these were Elliot L. Richardson, the former Attorney General, and Irwin Griswold, a dean of the Harvard Law School and Solicitor General under Presidents Lyndon B. Johnson and Richard M. Nixon.

That system came under attack in the 1970's and was replaced by a program in which about half the editors are chosen for their grades and the other half are chosen by fellow students after a special writing competition. The new system, disputed when it began, was meant to help insure that minority students became editors of The Law Review.

1. ábra: Harvard Law Review, az Egyetemi Jogi Szemle első afroamerikai elnöke⁷

Forrás: Fox Butterfield: First Black Elected to Head Harvard's Law Review, 1990, www.nytimes.com/1990/02/06/us/first-black-elected-to-head-harvard-s-law-review.html (Letöltve: 2019. 08. 26.)

⁵ Stanley Crouch: What Obama isn't: black like me on race, *New York Daily News* 11.02.2006.

⁶ Merkóvity Norbert: Barack Obama elnöki kampányának sajátosságai, *Médiakutató*, 2009 tavasz, https://mediakutato.hu/cikk/2009_01_tavasz/08_obama_elnoki_kampanya (Letöltve: 2019. 08. 26.)

⁷ Fox Butterfield: First Black Elected to Head Harvard's Law Review, 1990, www.nytimes.com/1990/02/06/us/first-black-elected-to-head-harvard-s-law-review.html (Letöltve: 2019. 08. 26.)

Az amerikai választási rendszert meghatározó tényezők

Történelmi örökség hatása – Abraham Lincoln

A 19. században Magyarországon, Írországban, Németországban és Franciaországban kialakult nemzeti és forradalmi mozgalmakat Abraham Lincoln a „republikánus szabadság közös ügyének” tekintette. Az Amerikai Egyesült Államokba látogató Kossuth Lajos nagy hatással volt Lincolnra, egyes beszédeit a magyar forradalom és szabadságharc inspirálta. 1852-ben megjelent *Resolution on Behalf of Hungarian Freedom* című írásában Kossuth Lajos ügyét „az amerikai elvek megtestesülésének” nevezte. E történelmi összefüggésre támaszkodva springfieldi kampánynyitó beszédében kijelentette: „Egy magas, szikár autodidakta ügyvéd élete példa arra, hogy lehetséges egy másfajta jövő”, a szavaknak ereje és hatalma van. Szívesen hivatkozott Obama Lincoln gondolatára beszédeiben: „nem ellenségek vagyunk, hanem barátok”. Obama csodálta Lincolnt és pontosan olyan tapasztalatlanul foglalta el elnöki helyét a Fehér Házban, mint példaképe.⁸

Elnökválasztási marketing

Az elnökválasztási kampányban Barack Obama megjelenésével az idealizmus visszatérését remélték. A választási kampány egyik sarkalatos pontja volt, hogy nyilvánvalóvá tegyék, Obama nem csak az afroamerikaiak jelöltje és kiáll az ellenzék jelöltjeként az iraki háború ellen. Választási stratégiájában megcélozta azt a választási, mobilizációs stratégiát, amelyben egyik társadalmi csoportnak sem ígért előnyöket. A választókért kampányolt, nem foglalkozott a választók regisztrálásával. Erre azért volt lehetősége, mert ezt a funkciót az úgynevezett „grass-root” mozgalom kiváltotta. Főleg az univerzális témákat jelenítette meg és a méltatlanul elhanyagolt társadalmi csoportokkal foglalkozott választási beszédeiben. Az elektronikus kommunikációt jelentős mértékben használta választási stratégiájában, az internetnek nagy jelentőséget tulajdonított. Barack Obama „barátjának lenni” egy weboldalon „trendinek” számított, második kampányában megjelent a „rocksztárok” sora. A kampányhoz szükséges pénzügyűjtést is online felületeken szervezték meg. 100 dollárnál kisebb támogatási összegeket céloztak meg, ezzel a módszerrel a költségeik 89%-át tudták fedezni, 740 milliós költségvetésből 656 millió dollárt.⁹

⁸ Elnöki hagyaték, *History, Világtörténelmi Magazin*, 2 (2012/5) 43–45.

⁹ Merkovity Norbert: Barack Obama elnöki kampányának sajátosságai, Médiakutató, 2009 tavasz, https://mediakutato.hu/cikk/2009_01_tavasz/08_obama_elnoki_kampanya/ (Letöltve: 2019. 08. 26.)

Alulról szerveződő mozgalom szerepe a republikánusok győzelmében

Az emberek világszerte a globalizáció mellőzöttjeinek érzik magukat. Tartanak a migrációtól és annak következményeitől, jelentősen érintik őket hétköznapjaikban a felgyorsult technikai változások. Ebben a történelmi időszakban választották meg az Amerikai Egyesült Államok 45. elnökét. Donald Trump megjelenése és kezdeti stílusa számos kérdést vet fel, nem egy politikuskat. Viselkedésének oka a new york-i Queensben történő nevelkedéséből származtatható, sohasem volt az elit része. Nem válhatott elég műveltté, hogy az elit befogadja. Trump ennek nem is akart megfelelni, de ez nem is sikerült neki, sértetté vált és az elit ellen fordította. Az új elnök stílusának megértéséhez figyelembe kell venni a grassroots mozgalom szerepét és a médiához való viszonyát. Hozzá kell tenni, hogy minden elnök konfliktusban állt a mediaszervezettel. Az előző években nyílt levélben fordultak panasszal egyes szervezetek az Obama-adminisztrációhoz az információkhoz való hozzáférés hiányossága, illetve a titkosszolgálatok újságírók irányában folytatott fokozott tevékenysége miatt. Az eddigi elnökökhöz képest eddig Trumpnak a legrosszabb a viszonya a médiával. A választási hadjáratban Hillary Clinton volt az ellenfél, őt legyőzte, most új ellenségkép került a látótérbe, a média. A Fehér Ház szemszögéből a „mainstream média” lett az ellenzéki párt. A közvélemény-kutatások is erősítik ezt a folyamatot. Az amerikai állampolgárok a Kongresszusnál is kevésbé bíznak a média hitelességében. A média legfontosabb feladata az adminisztráció kontrollja, de az elmúlt években úgy ítélik meg szerepét, mintha az Obama-adminisztráció szócsövénévé vált volna. A mainstream média arrogánssá vált, az emberek gondolkodását próbálta befolyásolni, ilyen volt például az is, hogy Hillary Clinton biztos győzelmét kommunikálták. A média elvesztette a kapcsolatát a hétköznap emberekkel, megtévesztő elemzéseket közölt.¹⁰

Az első afroamerikai elnök a Fehér Házban

Az amerikai elnökválasztások történetében három afroamerikai pályázott az Ovális Irodáért. Jesse Jackson, baptista tiszteletes, polgárjogi afroamerikai vezető, a Demokrata Párt elnökjelöltiségre (1984, 1988), Al Shanton tiszteletes szintén a Demokrata Párt színeiben (2004), illetve 2008-ban Barack Obama. Nehéz Barack Obama adminisztrációjáról kialakult véleményt alkotni, túl közel van az elnökségi időszak, nehéz megítélni történelmi léptékben. Henry Kissinger szerint: „a francia forradalom még csak 200 éve történt, így nehéz róla ítélni”, kevésbé látható a működési időszak perspektívaként. Úgy tűnik, hogy az Elnök nem tudta beváltani a hozzáfűzött reményeket. Túlzottan sokat vártak tőle, „megváltóként” fogadták. Azt gondolták Európában és az Amerikai Egyesült Államokban is, hogy „kézrátétellel” fog mindent megoldani. A demokraták 2008-ban, úgy akarták eladni a kampányban, hogy az eddigi elnökök teljesítményét meg fogja haladni, „Isten Békéjét” fogja elhozni. A pártpolitikai csatározásoknak

¹⁰ Panyi Szabolcs: Bármilyen lesz Magyarországon, Trump nem marad örökké elnök, Euro-Atlantic Café rendezvénysorozata, index.hu, 2017, https://index.hu/belfold/2017/03/10/magyarorszag_ne_szamitson_arra_hogy_trump_orokke_elnok_lesz/ (Letöltve: 2019. 08. 26.)

vége lesz, befejeződik a Republikánusok és a Demokraták közötti megosztottság. „Kiegyenlítő Elnök” szerepet vártak tőle, azt, hogy Washingtonban béke fog honolni. A világban ugyanígy gondolták, megelőlegeztek neki egy Nobel-békedíjat. Az odaítélés időpontjában azonban még nem szolgált rá a neves díjra, de úgy tűnik később sem. Transzformációs elnök szerepet is vártak tőle, azt remélték, olyan elnök lesz, aki drasztikus és drámai változást fog hozni a korábbi adminisztrációkhoz képest. Barack Obama nem volt transzformációs elnök. Az elnöksége alatt az amerikaiak azonban büszkékké lehettek állampolgárságukra. (A Bush-kormányzat alatt Kanadából lehetett rendelni olyan kis csomagokat, amit a hátizsákra vagy a karra kellett kötni, azért, hogy ne nézzék a viselőjét amerikai állampolgárnak.) Hazájában szélsőségesen ítélték meg az első pillanattól kezdve. Vannak olyanok, akiknek az életében csúcspont volt (feketé), vannak olyanok is, akiknek ez mélypont volt („hogyan lehet, hogy Amerikában, fekete elnök van?”). Obama átérezte, azt a felelősséget, ami az ő különleges helyzetéből fakadt. Nagyon nagy volt a kontraszt elődjéhez, George W. Bushhoz képest, aki háborúkat vívott és ezekben politikailag „beleragadt”.

Gazdasági válságot örökölt, 2008-ban ez olyan kritikussá vált, hogy az Obama, McCain választási kampányt konszenzus alapján egy időre felfüggesztették, de gyorsan, ügyesen megoldotta a gazdasági problémát. Közben 9000 milliárd dollárra nőtt az államadósság (George W. Bush alatt megduplázódott). Obama visszahúzódott, Amerika ezt várta tőle, de kampányában is ezt hirdette.¹¹

Az Obama-doktrína

A doktrína, a történelmi visszatekintés alapján nagyon fontos tényező az ország történetében, mert a mindenkori elnök a nagyközönség számára fogalmaz meg vezérelveket, és ehhez katonai stratégiát is párosít, és ezt úgy teszi, hogy más nemzetekkel nem egyeztet, az Amerikai Egyesült Államok részére szabad kezet biztosít döntéshozatalaiban. A World Trade Center és más amerikai stratégiai intézmények ellen, 2001. szeptember 11-én történt terrortámadására adott Bush-kormányzati válaszok amerikaellenességet váltottak ki szerte a világon. A Bush-doktrína – amely mélyen az amerikai külpolitikai hagyományokra vezethető vissza – a megelőző csapást helyezte előtérbe, nemzetbiztonsági okokra hivatkozva. A 2008-as választások a Bush-doktrína agresszív védekezésével és a demokráciaterjesztés küldetésstudatával érkeztek el. Obamával „mérhetetlen reményhullám” indult el, azt remélve, a nemzetközi közösség vezetése konstruktívvá válik. Obama retorikai képessége alkalmassá tette, hogy „reményt” és „változást” jelentsen a választóknak. Szónoklataiban fejből, szabadon tudta interpretálni elképzeléseit, de az idő múlásával bebizonyosodott, hogy politikája csak retorikai szinten működik, sokszor nem igazolódtak a beígért lépések. A remek szónoklatok mellett a külpolitika vezérelv nélkülivé vált. Véleménye szerint: „olyan külpolitika nem lehet sikeres, amelyet az amerikai emberek nem értenek meg, és nem érzik úgy, hogy annak eredményétől számukra is sok forog kockán”. Az Obama-doktrína

¹¹ AJTK – Antall József Tudásközpont: Yes, he could? Beszélgetés az Obama-örökségről, 2017. 02. 07.

legfőbb jellemzője, hogy nem egyértelmű és nem megfogható, „fantom-doktrína”. A katonai erőt a pozitív Amerika-kép fenntartásában nem kívánta elvetni.¹²

„Kontraktor-háború” és a „privatizált önfeláldozás”

A védelmi költségvetés nagy terhet jelent, az elnökök működésétől függetlenül. Ebben a politikai ívben jelentős tényezőt tesz ki az expedíciós műveletek humánerőforrás-kiállítására és ennek finanszírozása. „míg 1996-ban a Védelmi Minisztérium 85,1 milliárd dollár értékben rendelt szolgáltatásokat a katonai magánvállalkozóktól, 2006-ban ez az összeg már 150 milliárd dollár volt. Ebbe természetesen az iraki és az afganisztáni akciók is beszámítanak. Ezek voltak az első olyan konfliktusok, amelyeket „kontraktor-háborúként” emlegetnek, méghozzá, jogosan: a katonai magánvállalatok alkalmazásában álló több mint 200 ezer (!) kontraktor 54%-át tette ki a Védelmi Minisztérium megbízásából a két országban tevékenykedő életerőnek. Nem számított, hogy a demokraták vagy a republikánusok vezetik ezt az országot, katonai kontraktorokra mindkét oldalon szüksége volt. A helyzet Barack Obama megválasztása után sem sokat változott. Sőt, Obama első hivatali éve alatt Afganisztánban 29, Irakban pedig 23%-kal nőtt a kontraktorok száma. 2009-ben már több kontraktor halt meg Irakban, mint katona, majd 2011-ben Afganisztánban is hasonlóképpen alakult a véres statisztika. A George Washington Egyetem egyik jogi tanára „privatizált önfeláldozásnak” nevezi a jelenséget.¹³

Az amerikai egészségpolitika szemelvényei

1935-ben Franklin D. Rooseveltnél elött egy nemzeti egészségügyi biztosítási rendszer képe lebegett.¹⁴ Bill Clinton 1994-ben kérte a Kongresszust, hogy hagyja jóvá mind a szociális, mind az egészségügyi reformot. Ennek a nézetének megvalósítása nem volt valami egyszerű dolog, mert már Rooseveltnél (New Deal Program), Trumannál (Fair Deal Program), Nixon és Carter elnökök is próbálkoztak vele, nem sok sikerrel. Clinton arra törekedett, hogy megvétőzzon minden olyan törvénytervezetet, amely nem garantál egészségügyi biztosítást minden amerikaiaknak. Azokban az években az Amerikai Egyesült Államokban 1 millió ember vette igénybe a szociális segélyrendszert, mert ez volt az egyetlen módja annak, hogy gyermekeiknek egészségügyi biztosítást tudjanak nyújtani. A jövő generációinak szociális és egészségügyi biztonságára nézve, 1996-ban kérte a Kongresszust, hogy az oktatást elsőrendű támogatandó ügyvé nyilvánítsa. „Minden nyolc évesnek kell tudnia olvasni, minden tizenkét évesnek értenie kell az internethez, minden tizennyolc évesnek főiskolára kell mennie, és minden felnőtt amerikaiak tovább kell magát képeznie élete végéig” – Bill Clinton.¹⁵

¹² Peterecz Zoltán: A fantom Obama-doktrína – Az amerikai külpolitikai doktrínák hosszú múltja és kérdéses jövője, *Külügyi Szemle*, 13 (2014/3) 84-107 o.

¹³ Hillary Rodham Clinton: *Élő történelem*, Geopen Könyvkiadó, Budapest, 2003.

¹⁴ Eric Prince: *Amerika szolgálatában*, Twister Média, Budapest, 2015, 91-92., 94.

¹⁵ Bill Clinton: *Életem 2. kötet*, Ulpius-Ház Könyvkiadó, Budapest, 2004, 130-131., 290.

Az amerikai egészségpolitikai rendszer – az Obamacare

Az egészségügy szerepe a társadalom működésének alapvető követelménye, hasonló, mint egy hadműveleti szituáció. Egy hadműveletben, egy tervezett akcióban felsorakozott erőknek az induláshoz meg kell várni az egészségügyi csapatot. Az egészségügy is egy nagy csapat, amelyet fejleszteni kell, de a látható fejlődésnek sok befolyásoló tényezője van, mindenki jobb egészségügyet szeretne.¹⁶ Az egészségügy jó működése és elérhetősége minden állampolgár számára fontos tényező. Elérhetősége azonban nem minden országban egyértelmű és könnyű tényező. Obama elnökségének kezdetekor az országban megközelítőleg 50 millió embernek nem volt egészségbiztosítási regisztrációja. Reformokra mindenképpen szükség volt, de ennek módszertana az amerikai közvéleményt jelentősen megosztotta. Egységes egészségbiztosítás hiányában, különböző módszerekkel próbálják a problémát megoldani. Ilyenek a magán, a munkahelyi, a katonai és a tagállami biztosítás. A gyermekhalandóság és a születéskor várható élettartam a világranglistán szerény helyet foglalnak el, annak ellenére, hogy a legköltségesebb, de leghatékonyabb egészségügyi rendszert tartják fenn. Egységes egészségbiztosítás bevezetése a demokraták véleménye szerint azért fontos, mert az állam szerepvállalása növeli a hatékonyságot. A vállalati szintű egészségbiztosítás versenyképtelenné teszi a nehézipart, az egészséges élet alkotmányos jog és végül az egészségbiztosítók extra profitja káros a társadalomnak.¹⁷

Meghatározó nemzetközi erőter – egészségügyi világviság problématicája

A világ leggazdagabb országai sem képesek kielégíteni a társadalmi igényeket, amelynek egyik fő oka az orvostudomány gyors fejlődése. Az egészségügy átalakítását számos aktuális politikai cél és üzleti szempont is befolyásolhatja, de jelenleg az a legfőbb cél, hogy olyan hiteles szervezetek jöhessenek létre az egész világon, amelyek képesek a laikusokat és egyben az egészségügyi vezetőket hatékony, objektív információval ellátni. Számos kérdés vetődik fel: az orvostudomány lehetőségeivel arányosan miért nem fejlődtek ki a társadalmi normák, miért nincsenek összhangban a társadalmi igények a gazdasági lehetőségekhez képest, az évszázadban miért van szükség egy új társadalmi megállapodásra az egészségügyről az egész világon?

Egészségipari globalizáció 2050-re

2050-re az egyes országok egészségügyi kiadásai minden más szektor pénzügyi igényeinél jobban fognak növekedni, akár az egész nemzeti jövedelmet is meghaladhatják

¹⁶ Pellek Sándor: Milyen legyen a 21. század egészségügye? *Kisalföld*, 2016.06.21.

¹⁷ Halasi Endre: Az amerikai egészségügyi reform háttere, Méltányosság Politikaelemző Központ, www.meltanyossag.hu/files/meltany/imce/ip-ameuref-090825.pdf (Letöltve: 2019. 08. 26.)

az igények! Ennek legfőbb okai a robbanásszerű technológiai innovációban és a végeláthatatlan egészségügyi befektetésekben keresendők. Egyszerűen meg kell érteni – világméretű probléma –, hogy nem lehet folyamatosan és mindenhol az egészségügyi eszközöket és technológiákat lecserélni, mert az finanszírozhatatlan. Az országok közvéleménye a saját egészségügyi finanszírozási rendszerét tartja irracionálisnak, ez nemzetközi standardnak tekinthető. Ehhez tartozó és megoldandó az amortizáció finanszírozásba történő beépítése, mert jelenleg nem része.

Gazdaság a generációk szorításában

Az új technológiai módszerek tömeges bevezetése miatt az árak rohamosan csökkennek, de a tömeges felhasználás elterjedése a globális költségeket nem engedi csökkenni. Ezen kívül a költségnövekedésnek persze számos oka van, a betegségek egyes csoportjaiban – a technológiai innovációnak köszönhetően; műszer, gyógyszer – a beteg túlélési esélye növekedett, és a társadalom átlagéletkora folyamatosan, progresszíven növekszik. Az egészségügyi kiadások 70–80%-át – a társadalom elöregedése miatt – jórészt az életük utolsó két évében használják fel az emberek és ez nagyon magas arány. Ez generációs különbségekhez és érdekellentétekhez vezet. A fiatal, gazdaságilag aktív korosztály nem tartja reális veszélynek a betegséget és nem integrálható a kollektív pénzügyi teher vállalásába (adózási morál).

Személyre szabott gyógyászati igények – egészségügyi időzónák

A személyre szabott gyógyászat általánosan elfogadott és már megkövetelt lehetősége az egészség fogalmának. Az aggodalom, hogy mi van velünk, mi lesz velünk és mi lesz gyermekeinkkel az egészségügyi időzóna kiterjesztését vonja maga után. A betegségek előrejelzése prognosztikai jellegű genetikai vizsgálatokkal, valamint a reprodukciós rendellenesség időbeli kimutatása (meddőség) is a lehetőségek között jelent meg. Az egészség és a betegség közötti érzékeny határ elmosódott, a költségek pontosan nem prognosztizálhatók, mert az egészségügyi kiadásokat az egészséges emberek is elkezdték növelni. Aki cselekszik, azé a retorzió? Az egészségügyi intézmények vezetői, az orvosok és az ápolói kar egységesen egyre nehezebb helyzetbe kerül, mert a jelenlegi jogi környezet katonásan megköveteli azokat az eljárásokat, amelyekhez nincsenek meg a források. Ebben az evolúciós lépcsőben mindenképpen új kiegyezésre van szükség a jog és a medicina között.¹⁸

¹⁸ Magyar Tudományos Akadémia, IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya. „Egészségügy a XXI. század társadalmában” című konferencia alapján. 2016. május 5. (csütörtök) 10 óra, <http://mta.hu/ix-osztaly/egeszsegugy-a-xxi-szazad-tarsadalmaiban-106443> (Letöltve: 2019. 08. 26.)

Az Obama-örökség

A világ vezető hatalma behódolt egy „kozmpolita oligarchának”, amely fütyül a világ-békére, „rendkívül gyilkos konfliktus” Oroszországgal – mondta Mark Milley, az amerikai haderők vezérkari főnöke.¹⁹ A Pentagon nem csak elrettentő erőnek tartja atomarzenálját, hanem régóta hisz a preventív támadás és a nukleáris tűz hatékonyságában. Az atomfegyver a potenciális fenyegetés megsemmisítésére szánt támadófegyver. Az USA fenntartja magának „az első atomcsapás” jogát minden potenciális ellenséggel szemben – nyilatkozta Ashton Carter, Obama hadügyminisztere. Az Amerikai Egyesült Államok éves katonai költségvetése kilencszerese Oroszországénak, egyedül a világ hadikiadásainak felét képviseli. A kommunista és a kapitalista blokk közötti feszültséget nem az állítólagos szovjet fenyegetés generálta. A birodalom felbomlásával nem tűntek el a feszültségek. A folyamatos fenyegetés oka a globális oligarcha hatalomvágyából táplálkozik. Obama ezt a „fináncoligarchát” szolgálta. Barack Obama Nobel-békedíját is a hatalom új szerveződése támogatta, amely így már csendesesen és biztonsággal működtethette a „káoszstratégiáját” (Afganisztán, Szíria). Obama elnöksége alatt a fekete családok átlagjövedelme az 1967-es szintre esett vissza és alig éri el a fehér családok jövedelmének 58%-át. Washingtonban a fekete és fehér családok jövedelemkülönbségei extrém mértéket öltenek, jelenleg 81-szeres jövedelemmel bírnak a fehér családok. A szegénységi küszöb alatt élő feketék aránya 22%-ról 27%-ra emelkedett, hasonlóan a bűnügyi statisztikában is riasztó adatok lelhetők fel, a fiatalok erőszakos halálózása 75 ezerről 100 ezer főre változott.²⁰ Elnöki munkásságának legfontosabb eleme az egészségbiztosítási reform, az Obamacare. A republikánusok ellenszenvét váltotta ki, de kialakítása nem sikerült teljesen. A feketék és a fehérek közötti mutatók csak kismértékben változtak. Jelentős eredményeket ért el a 2008-as gazdasági válság megoldásában. A munkanélküliség csökkent, de jelentősen növekedett az elitellenesség is. Külpolitikai irányváltást ígért az elnöksége elején, ennek ellenére Oroszországgal szemben növekedett a konfliktus. Kína, és a Közel-Kelet jelentősen erősödött elnöksége idején, az Iszlám Állam legyőzése kudarcot vallott. A Guantánamói fogolytábor bezárását sem tudta teljes mértékben végrehajtani. A kubai kormánnyal történő pozitív előrelépés, az iráni atom-megállapodás és a párizsi klímaegyezmény a kormányzat sikerének tudható. Több kezgyelmi kérvényt fogadott el összesen, mint az előtte hivatalban lévő 12 elnök (legjelentősebb: Chelsea Manning, a Wikileaks kiszivárogtatója).²¹ Az új elnököt nagy reményekkel várta a világ, már beiktatásának évében Nobel-békedíjjal tüntették ki, amelyet a nemzetközi diplomáciában kifejtett tevékenységéért és a népek közötti együtt működésért ítéltek oda. Obama maga is meglepődött a korai díjon, de nyolc-éves munkássága alapján is korai volt az elismerés, „a nagy elvárásokat, mérsékelte

¹⁹ Gazdag István: Obama baljós öröksége, 2017, <http://betyarsereg.hu/antidogma-obama-baljos-oroksege/> (Letöltve: 2019. 08. 26.)

²⁰ Uo.

²¹ Nyolc év öröksége – ezt hagyja maga után Obama, index.hu, 2017, https://index.hu/kulfold/2017/01/21/egy_he-lyen_cikkeink_barack_obama_elnoksegerol/ (Letöltve: 2019. 08. 26.)

a realitás”²² – hangoztatta a Voice of America hírportál. Elnöksége alatt az afganisztáni és iraki háború folytatódott, pedig megnyerésükről és befejezésükről közölte terveit. Líbiában Moammer Kadhafi 2011-es megbuktatása után eluralkodó káoszban az Iszlám Állam nevű terrorszervezet ütötte fel a fejét, az Afganisztánból Pakisztánba menekült Oszama bin Ladent likvidálták, amit élő, egyenes adásban követtek a kongresszus egyes képviselőivel. Jemen és Szíria destabilizálásával humanitárius katasztrófát indított el. Moszkvával és Putyin elnökkel folytatott viszonyát aggályosnak tartották, amelyben a Szövetségi Rendszer aláadását vélték felfedezni.²³ „Obama úgy hagyja el hivatalát, hogy rendkívül népszerű volt.” – mondta Elaine Kamarck, a Liberális Brooking Intézet kutatója.²⁴ Az elnöki rendeletek gyakori kibocsátásával a Kongresszust is sokszor megkerülte. Individuális döntéseivel pártjára sem támaszkodhatott, így a Demokrata Párt hatalmi centrumok nélkül maradt. Stílusa miatt párthovatartozása erodálódott, mégis kétszer nyerte meg az elnökválasztást, – jegyezte meg Chris Cillizza, a *The Washington Post* elemzője. A Gallup Intézet közvélemény-kutatása szerint a homoszexuálisok, a leszbikusok és a klímaváltozás ügyében jelentős előrelépés történt, de a bűnözés és a faji előítéletek ügyében nem.²⁵

Barack Obama távozása utáni közvetlen történések

Távozásakor is nagyon magas volt támogatottsága. Donald Trump követi az elnökségben, a legalacsonyabb támogatottsággal az eddigi amerikai elnökök közt. Donald Trump ezt nehezen éli meg, személyes kudarcának tekinti. Donald Trump, az Amerikai Egyesült Államok megválasztott elnöke a beiktatását megelőzően kijelentette, hogy tanulni kell a múlt hibáiból. Az USA terrorizmusellenes politikáját át kell gondolni, a nemzetközi terrorizmusellenes együttműködést össze kell hangolni. Az új elnök elhíresült mondása: „az ellenségem ellensége nem feltétlenül a barátom,”²⁶ mint utólag kiderült, hogy a terrorizmus nagyon veszélyes és súlyos ellenség. Az amerikai választások eredménye sokakat meglepett az Egyesült Államokban és a világ más részein, annak ellenére, hogy választási hadjárata során a megválasztott elnök, Donald Trump hangsúlyozta azt a szándékát, hogy határozottan fel kell lépni a terrorizmus, és az Iszlám Állam ellen. Az új elnök terrorizmusellenes politikája különbözni fog Barack Obama politikájától. Minden terrorizmusellenes stratégiának foglalkoznia kell a terrorizmus két fő tényezőjével, a motivációval és a terrorizmus műveleti képességével. Hatékony terrorizmusellenes stratégiát kell építeni, hogy csökkenjen a terrorizmus motivációja és a terrorizmus műveleti képessége. Csak e két tényező párhuzamos, összehangolt működése képes térdre kényszeríteni a gyilkos folyamatot. Több erőfeszítés szükséges ahhoz, hogy csökkentsék a terroristaszervezetek műveleti

²² Ezt az örökséget hagyja hátra Obama, lokal.hu, www.lokal.hu/2017-01-ezt-az-orokseget-hagyja-hatra-obama/ (Letöltve: 2019. 08. 26.)

²³ Uo.

²⁴ Járai Judit: Obama öröksége a Demokrata Párt zuhanórepülése is, Vajdaság Ma, 2017, www.vajma.info/cikk/tukor/7069/Barack-Obama-oroksege-a-Demokrata-Part-zuhanorepulese-is.html (Letöltve: 2019. 08. 26.)

²⁵ Uo.

²⁶ Horváth Balázs: A britek az Iszlám Állam ellen sem működnek együtt Aszaddal, 24.hu, 2014, <https://24.hu/kulfold/2014/08/22/a-britek-az-islam-allam-ellen-sem-mukodnek-egyutt-aszaddal/> (Letöltve: 2019. 08. 26.)

képességét (a terroristák üldözése, fegyverkészleteik megsemmisítése, vagyoneklobzások a támogatók felderítése után, „időzített bomba” letartóztatások). A terrorizmus elleni harc „bumeráng-hatásával” is számolni kell. Hatékonyabb intézkedések szükségesek a terroristaszervezetek és támogatóik hálózatszerű rendszerének időben történő feltárására és megsemmisítésére, hogy a társszervezetek ne tudjanak bosszút állni. A hálózatban együttműködő terrorista szervezetek folyamatosan bizonyítani akarják, hogy a terrorizmus elleni tevékenység hiábavaló. Meg kell találni a kényes egyensúlyt a globális és lokális terrorizmus elleni háborúban. Törekedni kell, hogy világszerte a döntéshozók megértsék ezt az összetett feladatot, bár a sok közül csak néhány dolgozik azon, hogy mindezeket a terrorizmusellenes célokat egyszerre próbálja elérni. A közelmúlt történelme azt mutatja, hogy az Obama-adminisztráció megértette a terrorizmus mindkét változóját.

Felhasznált irodalom

- AJTK – Antall József Tudásközpont: Yes, he could? Beszélgetés az Obama-örökségről, 2017. 02. 07.
- Bush, George W.: Döntési helyzetek, Ulpius-ház Könyvkiadó, Budapest, 2010.
- Butterfield, Fox: First Black Elected to Head Harvard's Law Review, 1990. www.nytimes.com/1990/02/06/us/first-black-elected-to-head-harvard-s-law-review.html
- Clinton, Bill: Életem, Ulpius-ház Könyvkiadó, Budapest, 2004.
- Clinton, Hillary Rodham: Élő történelem, Geopen Könyvkiadó, Budapest, 2003.
- Crouch, Stanley: What Obama isn't: black like me on race, *New York Daily News*, 11. 02. 2006.
- Elnöki hagyaték, *History, Világtörténelmi Magazin*, 2 (2012/5) 43–45.
- Ezt az örökséget hagyja hátra Obama, lokal.hu, www.lokal.hu/2017-01-ezt-az-orokseget-hagyja-hatra-obama/
- Nyolc év öröksége – ezt hagyja maga után Obama, index.hu, 2017, https://index.hu/kulfold/2017/01/21/egy_helyen_cikkeink_barack_obama_elnoksegerol/
- Gazdag István: Obama baljós öröksége, 2017, <http://betyarsereg.hu/antidogma-obama-baljos-oroksege/>
- Gibbs, Nancy–Duffy, Michael: A lelkész és az elnökök – Billy Graham a Fehér Házban, Új Spirit Kiadó, Budapest, 2008.
- Halasi Endre: Az amerikai egészségügyi reform háttere, Méltányosság Politikaelemző Központ, www.meltanyossag.hu/files/meltany/imce/ip-ameuref-090825.pdf
- Horváth Balázs: A britek az Iszlám Állam ellen sem működnek együtt Aszaddal, 24.hu, 2014, <https://24.hu/kulfold/2014/08/22/a-britek-az-islam-allam-ellen-sem-mukodnek-egyutt-aszaddal/>
- Járai Judit: Obama öröksége a Demokrata Párt zuhanórepülése is, Vajdaság Ma, 2017, www.vajma.info/cikk/tukor/7069/Barack-Obama-oroksege-a-Demokrata-Part-zuhanorepulese-is.html
- Magyar Tudományos Akadémia, IX. Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya, „Egészségügy a XXI. század társadalmában” című konferencia alapján, 2016. május 5., <http://mta.hu/ix-osztaly/egeszsegugy-a-xxi-szazad-tarsadalmaban-106443>

- Merkovity Norbert: Barack Obama elnöki kampányának sajátosságai, Médiakutató, 2009, tavasz, https://mediakutato.hu/cikk/2009_01_tavasz/08_obama_elnoki_kampanya
- Obama to receive JFK foundation's 'Profile in Courage' award, CNN Politics, <http://edition.cnn.com/2017/03/02/politics/profile-in-courage-award-obama/>
- Pellek Sándor: Milyen legyen a 21. század egészségügye? *Kisalföld*, 2016. 06. 21.
- Panyi Szabolcs: Bármilyen lesz Magyarországon, Trump nem marad örökké elnök, Euro-Atlantic Café rendezvénysorozata, index.hu, 2017, https://index.hu/belfold/2017/03/10/magyarorszag_ne_szamitson_arra_hogy_trump_orokke_elnok_lesz/ (Letöltve: 2019. 08. 26.)
- Peterecz Zoltán: A fantom Obama-doktrína – Az amerikai külpolitikai doktrínák hosszú múltja és kérdéses jövője, *Külgügyi Szemle*, 13 (2014/3) 84–107.
- Prince, Eric: Amerika szolgálatában, Twister Média, Budapest, 2015.
- Tatum, Sophie: Obama to receive JFK foundation's 'Profile in Courage' award, CNN Politics, 2017, <http://edition.cnn.com/2017/03/02/politics/profile-in-courage-award-obama/>
- Wikipédia, A szabad enciklopédia, Az Amerikai Egyesült Államok elnökeinek listája, https://hu.wikipedia.org/wiki/Az_Amerikai_Egyes%C3%BClt_%C3%81llamok_eln%C3%B6keinek_list%C3%A1ja